

שופטים

"סנהדרין שראו כולן לחובה - פוטרין אותו"

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כ"ט, שיחה ג' לפרשת שופטים

- "סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו" - האם החיסרון הוא בפסיקת הדין אן בשופטים?
- מי שדנוהו כל הסנהדרין לחובה ונפטר מעונש - האם ניתן לדונו שוב אם תימצא לו זכות?
- מהו תכלית האמיתי של עונשי הבית דין, ובאיזה מקרים שום עונש אינו יכול לעזור לנאשם?
- ביאור מחודש בדברי הרמב"ם לעומת דברי הגמרא, והוראה מופלאה במעלת כל יהודי ויהודי!

הקדמה

בתחילת פרשתנו, התורה מצווה לנו למנות שופטים ושוטרים בכל עיר ועיר, שתפקידם הוא לשפוט את העם בכל ענייניו, במשפט צדק ואמת, וגם לוודא שהחוק אכן נשמר בפועל על צד היותר טוב.

לפני שנתחיל השיעור של היום, חשוב להקדים שני יסודות בטיב בתי הדין והעניינים הנידונים בהם:

(א) **סוגים שונים של דין:** בכללות ישנו חילוק בין "דיני ממונות" - חילוקי דעות כספיים בין אנשים, ו"דיני נפשות" - עניינים הקשורים לחיי האדם (לדוגמא: דין רוצח או מי שחייב מיתת בית דין [ראה הבהרה חשובה בהערה ¹]). כמובן שדיני נפשות חמורים מאוד, ומצריכים יישוב הדעת גדול.

(ב) **סוגים שונים של בתי דין:** בכל עיר ועיר (גם בחוץ לארץ) אמור להיות בית דין של שלשה דינים לדון בדיני ממונות; וגם "סנהדרין קטנה" של עשרים ושלשה דינים לדון בדיני נפשות.

בירושלים, ישנו גם ה"סנהדרין הגדול" (הנקרא גם "סנהדרין" סתם), בו ישנם שבעים ואחד דינים המוסמכים לדון בדיני נפשות חמורים במיוחד (לדוגמא: דין נביא שקר, דין אנשי עיר הנידחת שעבדו לעבודה זרה ועוד), וגם לפסוק בחילוקי דעות וספקות של שאר בתי הדין (ראה הערה ²).

בשיעור זה נתעכב בעיקר על הסנהדרין הגדול, ועל מקרה מיוחד בו מעשה הנאשם היה כל כך חמור, עד שכל חברי הסנהדרין מיד הסכימו לחייב אותו אדם ללא שום עוררין... ובאופן מפתיע, נראה איך שדווקא במקרה זה, אי אפשר לחייב אותו אדם... וכמובן שנוציא מזה הוראה נפלאה בעבודת ה', וכפי שנבאר בעז"ה.

מקור 1

"סנהדרין שראו כולן לחובה - פוטרין אותו"

בקשר לדיני הסנהדרין (עליו מדובר בפרשתנו³), מביא הרמב"ם פסק על מקרה מיוחד:

רמב"ם הל' סנהדרין ט, א: סנהדרין שפתחו כלם בדיני נפשות תחלה ואמרו כלן חייב - הרי זה פטור; עד שיהיו שם מקצת מזכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין ואחר כך יהרג.

מקור דברי הרמב"ם הוא בגמרא סנהדרין:

גמרא סנהדרין יז, א: סנהדרין שראו כלן לחובה - פוטרין אותו. מאי טעמא? כינו דגמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא⁴, והני תו לא חזו ליה.

ביוגרפיה - רמב"ם:

רבי משה בן מימון, נולד בקורדובה שבספרד בשנת 4898 (1138). גולת הכותרת של ספריו הוא ה"משנה תורה" בו סידר רוב סוגיות הגמרא, לפי נושאים.

לזכות הרך הנימול

מנחם מענדל בן לוי יצחק שיחי' זריב

לרגל הפדיון הבן שלו

ביום כ"ח מנחם אב תשע"ט

שיזכו הוריו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים, מתוך נחת והרחבה

¹ **הבהרה חשובה:** יש להיזהר איך להגיש העניין של "מיתת בית דין"; הדבר אינו מתקבל באותה צורה בכל הקהלים...

בכללות, יש להבהיר שעונש מיתה קיים בתורה במקרים מאוד נדירים, עד כדי כך שבית דין שהרג פעם בשבעים שנה נחשב כ"בית דין חובלנית", ובכל זאת, עונש זה קיים מכיון שלפעמים זהו התיקון היחיד הקיים עבור האדם (כדלקמן במקור 4). וגם אז, ישנם הרבה כללים כדי לוודא שההחלטה נלקחה מתוך יישוב הדעת הכי גדול, לכוון לאמיתתה של תורה.

² כך היה סדר הדברים: לדוגמא, אם היה מקרה בו הסתפקו דיני הסנהדרין הקטנה של בני ברק איך להתנהג - הם היו צריכים לשלוח העניין לבירור בסנהדרין הקטנה של ירושלים (שם מגיע המידע מכל הארץ). אם הם יודעים המענה - מצויין, אם לא - מבקשים מהסנהדרין הגדול להתכנס ולדון בעניין כמה זמן שיצטרך, עד שיגיעו לידי פסיקה ע"פ רוב דינים.

ולכן, בזמן בו הסנהדרין היה נוהג - כמעט ולא היו מחלוקות בישראל, מכיון שבסופו של דבר, כל עניין היה מבורר. אכן, בתקופת הלל ושמאי, היה ביניהם מחלוקת על הקריטריונים כדי להיכנס בסנהדרין; אם היו נוהגים לפי הקריטריונים של שמאי - רוב הסנהדרין היה מבית שמאי, ואם היו נוהגים לפי הקריטריונים של הלל - הרוב היה מבית הלל... לא נמצא פתרון לבעיה זו, וכך התבטל הסנהדרין. אכן, כשיבוא המשחית, תיכף ומיד - הסנהדרין יחזור וכל חלקי עם ישראל יוצגו בתוכו!

³ לכאורה, קיום הסנהדרין מבוסס על פסוק נוסף בפרשתנו (ז, ח): "כי יפלא ממך דבר למשפט .. וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו... ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורה; על פי התורה אשר יורה ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".

⁴ רש"י: "...בפרק היו בודקין (סנהדרין מ, א) שאם לא מצאו לו זכות [ב]יום ראשון [בו דנו הסנהדרין בדין זה], מלינין אותו (הדין) למחרת, שמא ימצאו להם טעמי זכותא". כמובן שדין זה שייך רק בדיני נפשות ולא בדיני ממונות.

במילים אחרות (ובדרך אפשר): אומרת לנו הגמרא, שמכיון שלמדנו מפסוקים⁵ שאם לא מצאו זכות לנאשם, ישנו חיוב להלין הדין עד למחרת, אולי ימצאו לו זכות; הנה מכיון שדיינים אלה כבר פסקו לחובה עבור אדם זה, כבר לא ימצאו זכות למחרת, מכיון שכבר גמרו את דינו באותו היום.

מקור 2

שני אופנים בהבנת דברי הגמרא; משמעות אחרת ברמב"ם

נשאלת השאלה: מדוע פסק הסנהדרין אינו יכול להתבצע - האם זוהי בעיה **טכנית** בפרוצדורה, שמכיון שאי אפשר להלין את הדין, מוכרחים לבטל אותו; או שזוהי בעיה בטיב הדיינים עצמם? אכן, כשמתעמקים בדברי הגמרא הנ"ל, ניתן למצוא את שני האופנים הנ"ל:

לקוטי שיחות: אפשר לפרש דברי הגמרא בשני אפנים:

- (א) עקר הענין הוא הלנת דין - "חסרון" הנוגע לפסק הסנהדרין, שאי אפשר שיהיה כדבעי כיון שחסר קיום התנאי להלנת הדין (וכך משמע מתחילת דברי הגמרא - "כיון דגמרי הלנת דין");
- (ב) טעם וסבת הפטור הם ש"הני תו לא חזו ליה" - חסרון בגברא הפוסק - מכיון שבית-דין שאינו יכול לראות זכות אינו בגדר בית-דין המתייב כלל (וכך משמע מסוף דברי הגמרא - "הני תו לא חזו ליה").
- אולם מדברי הרמב"ם משמע שלא נקט בשני האפנים הנ"ל (ראה הערה לקהל מתקדם⁶), אלא שגהו חסרון בהשלמת הפסק בפעל בנדון זה.

במילים אחרות: מדברי הרמב"ם משמע שהבעיה אינה (כמשמעות הגמרא) בפרצדורה של הפסק או בטיב בדיינים עצמם - הפסק הוא לגמרי בסדר והדיינים הם גם לגמרי בסדר! אלא, שישנו דבר כלשהו המונע את קיום וביצוע הפסק הנכון של הבית דין, וכפי שנבאר בהמשך השיעור בעז"ה.

מקור 3

האם הדיינים לא חפשו כל צרכם זכויות נאשם זה?

[הדבר יובן בהקדים עוד שאילה (על דברי הרמב"ם):

לכאורה, מי אומר לנו שהדיינים האלה הם לגמרי בסדר? מדוע כולם פסקו מיד לחובה?! האמנם אף אחד לא הצליח למצוא שום צד זכות?]; וכפי שאכן יש המפרשים כך את דברי הגמרא:

מהר"ץ חיות על סנהדרין שם: בכל דבר יש צדדים לזכות על פי אפנים וחוקים .. לאמר: אולי לא היה אז ברור ובחטר דעה⁷; ... וכיון דבית דין זה ראו מיד לחובה ולא נודע להם שום זכות על צד היותר רחוק אם כן מוכח דבית דין זה אין בקיאים ואין דינם דין או דהחליטו המושפט במהירות בלי עיון ובלי בקור ובחינה היטב.

ביוגרפיה - מהר"ץ חיות:

הרב צבי הירש חיות, נולד בשנת 5566
(1805). היה אב"ד זולקווה (אוקראינה)
וקאליש (פולין) ובעל הגהות על התלמוד.
פירושו נדפס בש"ס וילנא בסוף הספר.

אכן, כמובן שדוחק גדול הוא לומר דברים אלה על בית דין בכלל, ועל הסנהדרין הגדול בפרט:

לקוטי שיחות: הרי "אין מעמידין [בסנהדרין] אלא אנשים חכמים ונבונים מלגין בהחמת התורה בעלי דעה מרבה וכו"⁸, ואם כן, איך יתכן שדיינים אלו יגשו כלם לדין באפן שאינו כהן וכו'?

[ואם כן, ברור שכל החברים של הסנהדרין הם אנשים רציניים, וחיפשו היטב ביסודיות איזשהו זכות לאדם זה - ולא מצאו!]

ואם כן, חוזרת השאלה דלעיל, אם הדין של הסנהדרין הוא אמיתי לגמרי, מדוע יש לפסול אותו לשיטת הרמב"ם? מה מונע ביצוע דין זה אם הוא נעשה לפי כללי הפסיקה? (ראה מסגרת).

מהו ההיגיון בפסילת הדין?

בהתוועדות המקור ממחיש הרבי כך את השאלה על דין זה:

כיצד יתכן שכאשר רבו המחייבים על המזכים בשנים - יהיה חייב, ואילו כאשר נוספו עוד מחייבים, עד כדי כך שלדעת כולם יש לחייבו - דוקא במקרה זה נפטר לגמרי? כלפי לייא."

⁵ גמרא סנהדרין לה, א: [דיני נפשות - גומרין בו ביום לזכות, וביום שלאחריו לחובה]. מנהגי מילי - אמר רבי חנינא: דאמר קרא מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים. ורבה אמר: מהכא, אשרו חמוץ - אשרו דיין שמחמץ (משהה) את דינו.

⁶ לקהל מתקדם: ראה בארוכה באותיות א-ד בשיחה בביאור הדיוק בלשונות הרמב"ם. בכללות, זהו הטעם לכך ששני האופנים אינם מתיישבים בדברי הרמב"ם: לפי האופן הראשון - היה על הרמב"ם להזכיר במפורש שהלנת דין היא תנאי מעכב; ואילו האופן השני אינו מתיישב עם לשון הרמב"ם "הרי זה פטור, עד שיהיו שם מקצת מזכין... ואחר כך ייהרג" - שממנה משמע שהפטור והחייב מתייחסים לאפשרות ביצוע הפסק בפועל בנידון, ולא לכשירותם של הסנהדרין עצמם. עיי"ש בהרחבה.

⁷ וממשיך שם: "וכן ראינו בצרפת ובריטאניה שנותנין לכל פושע ומורד ורוצח סגור לטעון עבורו ולהשתדל בהצלתו אף אם עשה הרעה היותר גדולה ובשאר המקומות נהוג השופטים המה המליצים החופשים אחר זכות".

במילים אחרות: זהו אחד מיסודות הכי גדולים של הדין, שגם לפושע הכי גדול יש להשתדל למצוא לו איזשהו צד זכות (או על ידי עורך-דין או על ידי השופטים עצמם), וגם אם זהו הכי ברור שבעולם שהוא חטא, יש לחפש שוב ושוב ושבו.

⁸ רמב"ם הל' סנהדרין ב, א: אין מעמידין בסנהדרין בין בגדולה בין בקטנה אלא אנשים חכמים ונבונים, מופלגין בחכמת התורה בעלי דיעה מרובה, יודעים קצת משאר חכמות כגון רפואות וחשבון ותקופות ומזלות ואיצטגנינות ודרכי המעוננים והקוסמים והמכשפים והבלי ע"ז וכיוצא באלו כדי שיהיו יודעים לדון אותם.

הדבר יובן בהקדים הסברת הטעם והתכלית הפנימי לעונשים הניתנים על ידי בית הדין.

[דהנה, ברור שהעונש אינו סתם כדי לצער הנאשם, או סתם להרוג אותו מכיון שגם הוא הרג... אלא] שיש בזה תועלת חיובית עבור הנאשם עצמו - **להתכפר** על העבירה שעשה (ראה מסגרת).

וכמפורש בתורה על עונש ה'מלקות' הניתן על עבירות מסוימות:

גמרא מכות כג, א: כל חייבי כריתות ששלקו - נפטרו ידי כריתתם⁹, ששלקו (תצא כה, ג): "וְנִקְלָה אַחֲרָיָה לְעֵינָיָה", כְּשֶׁלָּקָה - הָרִי הוּא כְּאַחֲרָיָה.

ועפ"ז יובן הטעם לכך שאם הסנהדרין פסקו כולם לחובה - מוכרחים **לפטור** אדם זה מן הדין:

לקוטי שיחות: ענשי בית דין - עקרום לשם כפרה. ולכן מסתבר, שכשהעונש אינו מביא (ואינו יכול להביא) לכפרה, אין כל מקום לעונש זה (ראה בהערה דמיון לדין מיוחד בעדים זוממין¹⁰).

ועל דרך זה בנדון דידן: מאחר שמדבר בבית דין כשר - ו"אלקים נצב בעדת אל" (תהלים פב, א) - וכלם אמרו מיד "חייב", ולא נמצא אפילו אחד שילמד זכות - ראיה היא שגדול זה "גדול עונו מנשא" והוא נמצא במעמד ומצב ירוד ביותר, עד שעונש מיתת בית-דין אינו יכול לכפר עליו; לכן "פוטרינו אותו".

[לקהל מתקדם: אלא שעדיין אין די בהסבר זה כדי לבאר את לשון הרמב"ם "הרי זה פטור עד שיהיו שם מקצת מזכין... ואחר כך ייהרג", שממנה משמע שטעם הפטור הוא מכיון שהפסק אינו יכול להתבצע בפועל; אך הרמב"ם אינו שולל את עצם חלות הפסק על הנאשם¹¹].

ויש לומר בזה עוד ביאור (ראה מסגרת), ובהקדים דברי הרמב"ם הידועים:

רמב"ם הל' גירושין ב, כ: מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש - בית דין ... מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתב הגט והוא גט כשר;

ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס (והגט צריך הרי להיכתב ברצון הבעל)? [מפני שאדם] זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישאל ורוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתתקפו, וכיון שהכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו.

מפסק הלכה זה של הרמב"ם¹², לומדים דבר מופלא:

לקוטי שיחות: אמנם יש בכך חלוקים עד כמה "רוצה הוא לעשות את כל המצוות", היינו האם הטוב שבאדם זה נמצא בו בגלוי, באמירתו, או בהעלם¹³; אבל מכל מקום מקצת מן הטוב הנעלם בא סוף-סוף לידי איזה גלוי - לפי שהטוב שביהודי אינו דבר נוסף על מהותו אלא הוא העצם והאמיתיות של מציאותו.

ועל פי זה מובן, שכל יהודי - יהיה מי שיהיה - גם בשעה שהוא עובר עברה שחייב עליה מיתת בית-דין, בהכרח שיהיה למוד זכות עליו (לפי שרצונו האמיתי, אמיתות מציאותו, הוא הטוב שבו).

התורה היא "תורת חסד"

בהתוועדות המקור, ממחיש כך הרבי את הצד החיובי הנמצא בעונשים:

"מכיון שהתורה היא 'תורת-חסד', הרי לא שייך שיהיה בה ענין של עונש לשם עונש בלבד, אלא כוונת העונש היא - לטובתו של החוטא, למרק ולהעביר הלכלוך והפגם בעולם הזה, כדי שיבוא לעולם הבא נקי מכל ענין של חטא.

ובלשון חז"ל (סנהדרין מג, ב) בנוגע ל"עכ"ן" שמעל בחמשה חרמים כו' - "יעכר ה' היום הזה", היום הזה אתה עכור, ו(ע"ז) אי אתה עכור לעוה"ב". (וראה בארוכה בלקו"ש חכ"ב שיחה לפרשת תזריע-מצורע אות ב').

לחפש זכויות בישראל

בהתוועדות המקור, ממחיש הרבי מדוע מחפשים טעם אחר ברמב"ם:

"אמנם, ביאור הנ"ל (שסיבת הפטור היא מפני שנמצא במצב ירוד כל כך שגם העונש לא יועיל לו) - הוא היפך זכותן של ישראל, ולכן, מסתבר יותר לומר באופן אחר בו תהיה מודגשת זכותן של ישראל.

במילים אחרות: זהו יסוד החידוש של השיחה - במקום לומר שאדם זה כל כך נחות עד שאי אפשר לתקן אותו, נבאר שדווקא אדם זה יש בו מעלה שעדיין לא מצאו... ולכן צריך לעכב ביצוע הדין עד שנמצאנה...

ביוגרפיה - רמב"ם:

רבי משה בן מימון, נולד בקורדובה שבספרד בשנת 4898 (1138). גולת הכותרת של ספריו הוא "משנה תורה" בו סידר רוב סוגיות הגמרא, לפי נושאים.

ועפ"ז יובן הטעם לכך שאם הסנהדרין פסקו כולם לחובה - פסק דין זה אינו יכול להתבצע:

⁹ במילים אחרות: כל חייבי כריתות שהתרו בהן עדים על לאו שיש עליו עונש כרת (לדוגמא: אכילת חמץ בפסח), ולקו בבית דין (בגלל שהותרו ע"י עדים), נפטרו מידי כריתתם ושוב אין בית דין של מעלה נפרעין מהם על עונש זה.

¹⁰ לקהל מתקדם: זהו עלי-דרך ביאור הכסף-משנה על פסק הרמב"ם (הל' עדות כ, ב) בנוגע לעדים זוממין, "נהרג זה שהעידו עליו ואחר כך הוזמו אינן נהרגין מן הדין שנאמר 'כאשר זמם לעשות' ועדיין לא עשה כו' אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין - שטעם החילוק בזה הוא: "דלא אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה אלא היכא דהרגו על פיהם משום דגדול עונשם מנשוא אין ראוי לתת להם מיתת בית דין שתכפר עליהם אלא ראוי להניחם שיהיו נדונין אחר מיתה בעונשים נוראים".

¹¹ במילים אחרות: הרמב"ם אינו אומר שהעונש אינו שייך בכלל על אדם זה (מכיון שאינו יכול להתכפר כלל), אלא שהעונש הנפסק הוא אכן פסק נכון, אך אינו יכול להתבצע מסיבות צדדיות, וכדלקמן.

¹² ובעצם, הדבר מובא בגמרא סנהדרין מד, א על הפסוק "קטא וְשָׂרָאֵל" (הנאמר בנוגע לעכן שהיה שתכלית הירידה), ש"אף על פי שחטא - ישראל הוא" (ישראל הוא שם המעלה של כל יהודי; וגם אם חטא, תמיד הוא יישאר בשם-מעלה זה).

¹³ יש מבני ישראל שבהם הטוב נמצא בתכלית ההתגלות, ויש מבני ישראל שבהם אין הוא כל-כך בהתגלות, וישנם אף יהודים שהטוב שבהם הוא בהעלם לגמרי, אבל מכל מקום, מקצת מן הטוב מוכרח לבוא סוף-סוף לידי גילוי!

לקוטי שיחות: כְּאִשֶּׁר הִסְתַּדְּרִין "אֲמָרוּ כֵּלָן חַיִּב", הִדְבֵּר מוֹכִיחַ שֶׁהַטּוֹב שָׁבוּ נִתְעַלֵּם כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁאֲפִלוּ סִנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה, שֶׁהֵם "חֲכָמִים וְנִבְוִנִים מְפֻלְגִין כו'", כָּלֵם אֵינֶם יְכוּלִים לִמְצֹא בּוֹ כֵּל זְכוּת - הִנֵּה בְּנוֹגֵעַ לָאָדָם כִּזֶּה נֶאֱמַר "הִרִי זֶה פֶּטוּר": מֵאַחֵר שֶׁבּוֹדָאֵי יֵשׁ בּוֹ טוֹב, אֲלָא שְׁבִית-דִּין זֶה אֵינוֹ יְכוּל לִמְצֹא" אוֹתוֹ, לְהִיטּוֹ בְּתַכְלִית הַהֶעֱלֵם - לְפִיכֵךְ אֵי אֲפִשֶׁר לָקִים בּוֹ (תַּכְלִית)¹⁴ פֶּסֶק הַדִּין, וּמִמִּילָא - גַּם (לא) פֶּסֶק בֵּית-דִּין זֶה.

ועפ"ז מובן החידוש בדברי הרמב"ם: אין זה חסרון בבית הדין עצמו או בגישתם, מכיון שהם הרי פסקו לפי מה שעניניהם ראו, ואחרי כל מאמציהם - הם אכן לא מצאו שום טוב באדם זה ל"ע; החיסרון הוא רק שמכיון שהתורה גם פוסקת שמוכרח להיות טוב באדם זה, והם לא מצאו עדיין טוב זה, [אם כן, יש עדיין פרטים נעלמים במקרה זה], ופסק-דין הסנהדרין אינו יכול לחול עליו.

מקור 7

עצם חיפוש הזכויות עוזר לכפרת אדם זה

ויש לומר בזה עוד עניין: בעצם הדבר שהסנהדרין לא הצליחו לבצע את פסק דינו כפי שהוא, ואשר לכן כל חברי הסנהדרין יוצרכו לחזור שוב על כל הדיונים ולחפש טוב באדם זה; הנה גם אם אדם זה יחוייב בסופו של דבר - כל זה הוא לטובתו, שדווקא באופן זה העונש יביא לו הכפרה:

לקוטי שיחות: כְּאִשֶּׁר כָּלֵם רוֹאִים רַק חוֹבָה בְּאָדָם זֶה, וּפְרוּשׁוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁהַטּוֹב שָׁבוּ הוּא בְּתַכְלִית הַהֶעֱלֵם וְהַסְתֵּר, אֲזִי הָעֵנֶשׁ אֵינוֹ יְכוּל לִפְעֹל כְּפָרָה בְּאָדָם זֶה: וְדוֹקָא לְאַחֲרֵי שֶׁמֶהִפְכִּין בְּזִכּוּתוֹ, וְזֶה גּוֹפֵא מְעוֹרָר וּמְגַלֶּה אֶת הַטּוֹב שָׁבוּ, אֲזִי פּוֹעֵל הָעֵנֶשׁ אֶת פְּעֻלָּתוֹ - שֶׁתְּבֹא לִיהוּדֵי זֶה כְּפָרְתוֹ וְיִזְכֶּה לַעוֹלָם הַבָּא.

מקור 8

ההוראה בגודל מעלת זכות כל יהודי

ומכאן למדנו הוראה בגודל מעלתם וזכותם של ישראל:

לקוטי שיחות: אֲפִלוּ כְּאִשֶּׁר מְדַבֵּר אוֹדוֹת יְהוּדֵי הַנִּמְצָא בְּשֶׁפֶל הַמִּצֵּב עַד שֶׁאֲפִלוּ הִסְתַּדְּרִין אֵינֶם מוֹצֵאִים בּוֹ כֵּל זְכוּת - פּוֹסְקֵת תּוֹרַת אֻמַּת פֶּסֶק-דִּין בְּרוּר, שֶׁלֹּא תִתֵּן מִצִּיאוֹת כְּזֹאת, וְגַם בִּיהוּדֵי זֶה נֶאֱמַר "רוֹצֶה הוּא לַעֲשׂוֹת כָּל הַמִּצְוֹת"; וּמִמִּילָא, זֶה גּוֹפֵא מִבִּיא לִכְךָ שֶׁהִסְתַּדְּרִין אֲכָן יִלְמְדוּ זְכוּת עַל יְהוּדֵי זֶה, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְגַּלֶּה ה"רוֹצֶה" שָׁבוּ, הַטּוֹב שָׁבוּ.

על-אחת-כמה-וכמה כְּאִשֶּׁר מְדַבֵּר אוֹדוֹת יְהוּדִים בְּדוֹרֵנוּ, אֲשֶׁר אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם בְּמִצֵּב שֶׁל "אֲנִי יִשְׁנָה", מְכַל מְקוֹם "לְבִי עַר"¹⁵ לה', לְתוֹרָתוֹ וּלְמִצְוֹתָיו, וְסוּף-סוּף פְּנִימִיּוֹתוֹ מִתְעוֹרָרַת וּבָאָה לְיָדֵי גִלּוּי.

ובפרט בהמצאנו עתה בזמן חודש אלול, בו "המלך בשדה" כמשל הידוע של רבינו הזקן:

ע"פ לקוטי תורה ראה לב, א: בְּזִמְנֵן חֲדָשׁ אֱלּוּל, הַמֶּלֶךְ (הַקֶּב"ה) נִמְצָא ב"בִּשְׂדָה" (משא"כ בימים הנוראים שהקב"ה כבר נמצא על כסאו וכו'), וְאָז רָשָׁאִין (ויכולים) כָּל מִי שְׂרוּצָה לַצֵּאת לְהַקְבִּיל פָּנָיו (בַּשְּׂדָה) וְהוּא מְקַבֵּל אֶת כָּלֵם בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת וּמִרְאָה פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת לְכָלֵם (בהארט י"ג מידות הרחמים במיוחד וכו').

שבזמן זה במיוחד, יש לצאת ולפעול על כל יהודי, יהיה מצבו אשר יהיה, שיאיר אצלו בגלוי ה"רצון" לקבל את פני המלך בשדה - [כשהיהודי נמצא בגלות הגוף והנפש הבהמית¹⁶].

וכפי שהסברנו לעיל, עצם זה שמהפכים ומדברים בזכותו של יהודי - על ידי זה גופא מתגלה עוד יותר הטוב שבו, והדבר פועל עליו לנוע - "לצאת" - ממקומו בכדי לקבל את פני המלך "בשדה".

ועי"ז - הנה בנוסף ל"מקצת" הטוב שבו - מתגלה הטוב שבו במדה מרובה, עד אשר ריבוי הטוב והזכות מכריע את הצד ההפכי שבו, והדבר מכריע את מצבו ה"שקול", וגורם "תשועה והצלה", ואחר כך יוצא זכאי בדיון, לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

¹⁴ בדרך אפשר: תכלית הדין הוא כפרת אדם זה; ואי אפשר לכפר עליו כל עוד לא יודעים היטב מצבו האמיתי ומעלותיו.

¹⁵ ביסוד הפסוק בשיר השירים ה, ב: "אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דִּוְדִי דוֹפֵק".

¹⁶ כמבואר בלקו"ש ח"ד ע' 1343, שהטעם שישאל מרגישים את י"ג מידות הרחמים הוא לפי שהם "אנשי העיר", אלא שלפי שעה נמצאים הם בשדה, בגלות הגוף ונפש הבהמית. ולכן, גם בהיותם 'בשדה' מקבלים אור פניו ית' - בפנים שוחקות.

ביוגרפיה - לקוטי תורה:

מאמרים על הפרשיות (ויקרא, במדבר דברים) והמועדים, שנאמרו ע"י האדמו"ר הזקן, הראשון בשושלת רבותינו נשיאנו. נולד בשנת 5505 (1745) בליזנה, בלרוס.

"ובכן" - מה למדנו מהשיחה?

הוראת השיחה היא הכי ברורה, והיא מיסודות תורת החסידות, ובפרט בדור השביעי - על הצורך לחפש מעלת כל יהודי - לא משנה מהו מצבו בחיצוניות. וכמבואר בכ"מ.

להשלמת העניין, מובא בזה, אותיות הכי ברורות, בהתוועדות המקור:

"ומזה למדים הוראה בנוגע להפצת התורה והיהדות - שכאשר פוגשים ברחוב שלא ניכר בו שום מעלה ואדרבה כו' - יש לדעת שכל זה אינו אלא בחיצוניות אבל בפנימיות ועצם מהותו - 'ישראל הוא'!

ואם רואה רק ש'חטא' ואינו רואה ש'ישראל הוא' - הרי זו הוכחה שאינו רואה את מציאותו האמיתית, וממילא, דפסק דין שלו ש'חטא' - אינו דין!

ולא עוד אלא שאפילו בנוגע לעניינים הבלתי רצויים שבחיצוניות - הכוונה והתכלית היאשע"ז יבוא לעילוי גדול ונעלה יותר, ע"ד המבואר בענין 'כל העובר על הפקודים' - שכללות ענין החטא אינו אלא כדי שעי"ז יבוא לעילוי גדול יותר.

הוראה זו קשורה גם עם כללות ענינו של הרמב"ם שנקרא גם בשם 'מורה נבוכים' ע"ש שהו עסק ופעל גם עם יהודים שהיו במעמד ומצב נבדכים בידעו שכל אחד מהם מצד פנימיותו ועצם מהותו - 'ישראל הוא'!